

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list a članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Stanovska častna razsodišča

Stanovska organizacija more in sme računati na gotove uspehe šele tedaj, če ima kvalitativno močno članstvo; zato mora biti prvenstveni njen namen, to svoje članstvo čim bolj spopolniti in moralno dvigniti. Številčno še tako močna armada, brez kvalitativne vrednosti borcev, more nuditi le majhen odpor in se razbije že ob najmanjšem navalu nasprotnika. Isto velja za najrazličnejša združenja, katerih pozitivni uspehi dela so vselej odvisni od članstva, ki mora biti prežeto s čutom solidarnosti do celote in do vsakega posameznega sočlana te celote.

Zelo radi govorimo o močnem učiteljskem združenju. S ponosom se trkam na prsi, da pripadamo največji stanovski organizaciji v državi, a pri tem navadno pozabljamo, da se moč našega, kakor tudi nobenega drugega združenja, ne sme meriti po številu članstva, marveč po njegovi moralni vrednosti. Vedno se moramo zavedati le enega dejstva: ne kvantiteta, marveč kvaliteta članstva je v koledajšnjih trenutkih vedno odločilna.

Vsaka stanovska organizacija more in sme trditi, da je na višku svoje moči, šele tedaj, ko je njeno članstvo izkristalizirano, prežeto stanovske zavesti in ima enotne poglede na potrebe stanu in zahteve svoje organizacije ter je vedno zmožno zapostaviti svoje lastne interese, če je to potrebno in v korist celotnega stanu. Moralne vrednote in etične osnove stanu bodo povsem trdne šele takrat, ko jih utrdi vsak posamezni član najprej pri sebi. Le na moralnih vrhlinah bogati posamezniki morejo postaviti tako krepke in trdne etične osnove stanu, da ga bo mogla njegova stanovska organizacija vedno in povsod uspešno zastopati.

Tako članstvo, tak stan nam bodi ideal, in do tega naj pripomorejo stanovska častna razsodišča.

Praksa nam kaže, da članstvo nima pravičnega razumevanja za stanovska častna razsodišča. Napačno bi bilo misliti, da so to nekeke disciplinske eksekutivne ustanove. Ne! Razsodišča imajo vzgojen pomen, ki je razviden ne samo iz pravil, marveč tudi iz poslovnika za razsodišča.

Prejšnja pravila Jugoslovanskega učiteljskega združenja, ki so bila sprejeta l. 1931., so imela glede stanovskih častnih razsodišč zelo slabe določbe, kajti vse te so bile strpane v člen 40. V enem samem členu ne morejo biti vsebovana vsa določila, ki so nam nujno potrebna pri tako važni ustanovi, kot so ravno častna razsodišča. Prav to je bil razlog, da so posamezne jedinice združenja temeljito preštudirale zadevo in smo dobili v novih pravilih navodila obsegajoča 10 členov in k tem še poseben poslovnik.

Zakaj so nam potrebna tako obsežna navodila? Na glavni skupščini JUU v Sarajevu so bila, razen pravil in prej omenjenega poslovnika, sprejeta tudi »Osnovna načela Jugoslovanskega učiteljskega združenja v pogledu personalne prosvetne politike in intervencije«. Vsak član je prejel knjižico Program in pravila JUU, v kateri so objavljena tudi ta načela, in iz njih lahko povsem točno posname, kakšna je smer učiteljskega združenja in kake zahteve ima ta organizacija do svojega članstva. Hočemo kvalitativno močno organizacijo, katere članstvo bo sposobno graditi trdne etične temelje učiteljskega stanu, in to doseči bo mogoče le, če se vsak učitelj drži načel, ki veljajo za vse članstvo JUU. Ako pa nevede ali nehoti ali pa tudi namenoma ne upošteva osnovnih načel JUU in deklaracij, tedaj nudijo obsežna in izčrpna navodila poslovnika stanovskih častnih razsodišč povsem zadostno garancijo za popolnoma korektno in objektivno presojanje vsakega primera.

Uspešno poslovanje stanovskih častnih razsodišč je odvisno od pravičnega razumevanja postopka od strani članstva. Člen 40. pravil JUU se namreč glasi: Za poravnavanje sporov med člani, kakor tudi zaradi preiskave in ugotovitve resnice v delikatnejših osebnih sporih, se ustanavlja pri vsaki organizacijski edinični častno razsodišče. Če iz določb samega tega člena se razvidi, da so razsodišča namenjena za poravnavanje sporov in za ugotovitev resnice in nikakor ne za obsodbo prizadetih. Nastane torej vprašanje, ali gleda vse naše članstvo na stanovska razsodišča s tega vidika ali z drugačnega. Če se torej kakemu članu očita kaka netaktnost napram tovarišu(-ici) ali pregrešek napram osnovnim načelom JUU, česar se pa on ne zaveda, ali ni bolje, da se ugotovi resnica pred razsodiščem, nego da ostane nad prizadetim nekak sum. Najlažje se ugotovi resnica pred objektivnim in nepristranskim forumom, kakršnega tvori prav stanovsko razsodišče, ki je povsem neodvisno od odbora in tvori povsem samostojno ustanovo v vsaki edinični združenja. In prav ta neodvisnost razsodišča daje popolno garancijo za nepristrano in objektivno presojo vsakega bodisi bona fide ali pa tudi mala fide izvršenega de-

janja. Ker pa je edini namen stanovskega častnega razsodišča, vzgajati članstvo k povsem pravičnemu razumevanju organizacijskih načel, se nikoli ne more in ne sme pričakovati od njega neprijetnih posledic ali eksemplarnih kazni. Vsak pravi vzgojitelj dobro ve, da je kazen najslabše vzgojno sredstvo, in tega se prav učitelji dobro zavedamo.

Razsodišča pri posameznih edinicah so sestavljena iz dveh stalnih članov in predsednika, ki je izmed petih predsednikov za vsak primer posebej izžreban. Vsi ti so bili izvoljeni na letnih skupščinah. Funkcionarji te važne ustanove si morajo šteti v posebno čast, da se jim zaupa častna naloga objektivnih razsodnikov v raznih, včasih manj, včasih bolj koledajšnjih primerih. Nikaki pomisleki ne smejo priti do veljave, kajti kdor pravilno razume ustanovo stanovskih častnih razsodišč, se bo zavedal njene vzvišene naloge, ki ne dopušča niti najmanjših dvomov v svojo nepristranost. Čut odgovornosti napram celotni organizaciji in napram vsemu članstvu v njej nam veleva, da smatramo prav vsi častna razsodišča kot najvišji forum svoje organizacije, ki ni sodna, marveč tovariška institucija, ki daje nove napotke, nove iniciative za pravilno delo v združenju.

In končno — priznajmo še odkrito, da se marsikje in ob raznih prilikah pokaže potreba pravilne vzgoje organiziranega članstva. Vzemimo si k srcu besede, ki jih je izrekel blagopokojni kralj Peter I. učiteljem 6. avgusta 1903.:

»Vi ste vzgojitelji mladine! Kakršni boste vi, taka bo mladina, a kakršna bo mladina, tak bo narod in taka bo njegova bodočnost.«

no ekonomsko in socialno zasiguranost. Zaradi šolskega in izvenšolskega dela je potrebna učitelstvu vsestranska uradna opora in zaščita. Preprečiti je treba napade na stan. Avtonomija šolske uprave je nujna. Dalje so obrazložili svoje stališče do prosvetne personalne politike: stalnosti, namestitvev, premestitev, razpisov službenih mest, dodelitev in odpustitev. Prikazali so potrebo, da se vrše postavitev abiturientov zgolj po starosti, upoštevajoč pri tem socialne razmere. Število proračunskih mest za pripravnike je treba povečati. Obrazložili so potrebo zakonitve zvanja »šol. upravitelj« in navedli želje učiteljskega gleda napredovanj, disciplinskega postopka itd.

Gospod načelnik je z zanimanjem sledil izvajanjem deputacije in je zagotovil, da bo po vseh svojih močeh stremil za tem, da se rešijo vsa vprašanja v korist šole in učiteljskega.

Vodstvo sekcije pri načelniku prosvetnega oddelka

V četrtek dne 14. januarja 1937. ob 16. uri je sprejel novi načelnik prosvetnega oddelka g. dr. Lovro Sušnik deputacijo vodstva sekcije, ki so jo tvorili predsednik Ivan Dimnik, podpredsednica Franja Završanova in tajnik Metod Kumelj. Deputacija je pozdravila g. načelnika kot novega šefa prosvetnega oddelka. V daljšem razgovoru so zastopniki učiteljske organizacije obrazložili g. načelniku vsa važna vprašanja, ki zadevajo šolo, učitelstvo in učiteljsko organizacijo. Predvsem so pokazali kratek historiat organizacije same, obrazložili »Deklaracijo«, njen pomen za narodno šolo in učitelstvo in delo učiteljske organizacije po načelih Deklaracije. Predložili so potrebo pedagoške svobode učitelja in svobode otroka pri pouku, znižanja števila učencev v razredu in osemletne šolske obveznosti. Poudarili so, da je treba vrniti učitelstvu stalnost na mestu, ker zahtevajo to interesi šole. Učitelstvo potrebuje tudi popol-

Praktični učiteljski izpiti in sorodni problemi

Dovolite v zadevi praktičnih učiteljskih izpitov besedo tudi starejšemu tovarišu.

Praktični učiteljski izpit je bil že pred svetovno vojno predmet resnega razmotrivanja in tudi kritike.

Iz pedagoških revij smo zvedeli, da se v Nemčiji pripravljala sprememba teh izpitov. Nova nemška odredba o »drugem« učiteljskem izpitu, izdana 3. julija 1912. v Berlinu, je imela v 1. členu sledečo določbo:

»Usposobljenost za dokončno namestitev v ljudskošolski službi se ugotovi z izpitom na tisti šoli, na kateri je učitelj zaposlen.«

Ta določba me je tako navdušila, da sem vzradoščen v predjesni istega leta stopil k pokojnemu ravnatelju mariborskega učiteljskega, g. H. Schreinerju z vprašanjem, ali je upati, da se omenjena odredba uveljavi tudi pri nas. To me je zanimalo predvsem zaradi tega, ker sem imel v jesenskem terminu polagati praktični izpit, toda zvedel sem, da žal v tem vprašanju mi še nismo tako daleč kot v Nemčiji. Vzeti sem moral torej knjige in ponoviti vso snov iz učiteljskega.

Po istih načelih kot pred vojno, le z malimi spremembami, so se pri nas tudi po vojni opravičali drugi usposobljenosti, sedaj praktični učiteljski izpiti. Prejšnji naziv »usposobljenostni« izpit je, rekel bi, nedoločno raztegnjen tako, da vsebuje vprašanje znanstvene in praktične sposobnosti ter je kot tak nekako upravičeno značaj tega izpita, torej kot ponovni maturitetni, oziroma diplomski izpit, le žal z večjim poudarkom znanstvenega dela in majšim upoštevanjem praktičnega dela izpita. S preimenovanjem v »praktični« učiteljski izpit pa je že na zunaj dovolj preciziran namen in potek tega izpita, ki torej stremi ugotoviti le praktično-poklicno sposobnost izpraševanca. To preciziranje je pa žal ostalo le v nazivu!

Tovariša Tone Trdan in Pavčič Marijan sta v 21. in 22. števi »Učiteljskega tovariša« z ozirom na zadnje praktične učiteljske izpiti v Mariboru in Ljubljani objavila članka, poudarjajoča zastarelost načina izvajanja teh izpitov. Drugi je tudi predlagal anketo o tem vprašanju v našem glasilu. Menim, da bi tako anketiranje le po posameznikih zašlo vse preveč v obširnost in nazadnje v komplicacije brez jasnih dognanj, ako za osnovo take ankete ne določimo načrta za obravnavo. Moje mišljenje je, naj tak načrt izdelava posebne delovne zajednice pri sreskih učiteljskih društvih, redigira pa naj ga sekcijski šolsko-upravni (ali kak drug) odsek.

Ker se že navaja, da je ravno vprašanje teh izpitov že ugodno rešeno v Nemčiji, naj navedem par ugotovitev. Ze l. 1890. je magdeburski provincialni šolski svetnik Friese

dišč, se bo zavedal njene vzvišene naloge, ki ne dopušča niti najmanjših dvomov v svojo nepristranost. Čut odgovornosti napram celotni organizaciji in napram vsemu članstvu v njej nam veleva, da smatramo prav vsi častna razsodišča kot najvišji forum svoje organizacije, ki ni sodna, marveč tovariška institucija, ki daje nove napotke, nove iniciative za pravilno delo v združenju.

In končno — priznajmo še odkrito, da se marsikje in ob raznih prilikah pokaže potreba pravilne vzgoje organiziranega članstva. Vzemimo si k srcu besede, ki jih je izrekel blagopokojni kralj Peter I. učiteljem 6. avgusta 1903.:

»Vi ste vzgojitelji mladine! Kakršni boste vi, taka bo mladina, a kakršna bo mladina, tak bo narod in taka bo njegova bodočnost.«

no ekonomsko in socialno zasiguranost. Zaradi šolskega in izvenšolskega dela je potrebna učitelstvu vsestranska uradna opora in zaščita. Preprečiti je treba napade na stan. Avtonomija šolske uprave je nujna. Dalje so obrazložili svoje stališče do prosvetne personalne politike: stalnosti, namestitvev, premestitev, razpisov službenih mest, dodelitev in odpustitev. Prikazali so potrebo, da se vrše postavitev abiturientov zgolj po starosti, upoštevajoč pri tem socialne razmere. Število proračunskih mest za pripravnike je treba povečati. Obrazložili so potrebo zakonitve zvanja »šol. upravitelj« in navedli želje učiteljskega gleda napredovanj, disciplinskega postopka itd.

Gospod načelnik je z zanimanjem sledil izvajanjem deputacije in je zagotovil, da bo po vseh svojih močeh stremil za tem, da se rešijo vsa vprašanja v korist šole in učiteljskega.

zahteval pedagoško-praktično-metodično poročilo o teh izpitih in izdal posebno knjigo, obenem z navedbo izpitnih vprašanj, ki je že takrat srečno združila znanstveno podlago z lastno prakso. Ze l. 1901. pa je tam izšla prva v tem smislu preurejena izpitna odredba, predhodnica zadevne, že v začetku navedene odredbe iz l. 1912.

Glavno zaslugu za uveljavljenje te uredbe in tudi za rešitev drugih sodobnih šolskih vprašanj v Nemčiji pa je imela tammošnja akcija delovnih zajednic med učitelstvom. Pozitivnost delovanja teh zajednic v posameznih deželah Nemčije je priborila:

1. da so bile te zajednice oblastveno priznane,

2. da so udeleženci tega zajedniškega delovanja po gotovi dobi in delovnem rednem zaključku bili deloma ali celo popolnoma oproščeni praktičnega učiteljskega izpita. V deželah, v katerih pa take delovne zajednice niso propevale ali sploh niso obstojale, so ostale v veljavi še stare izpitne določbe. — Na vsak način poučna dejstva!

Smatral sem za važno, da to prav tu omenim, saj smo pred leti že dokaj uspešno pričeli s organiziranjem delovnih zajednic, a žal so take zajednice, krožki, odseki i. sl. skoraj izginili ter vse preveč čakamo le na — delavce — soliste!

Pred 2 letoma smo čitali o poraznem rezultatu praktičnih učiteljskih izpitov v jažnih banovinah. Lani smo, kajpada, morali pokazati »sotekmovanje« Slovinci! Na čigav rovaš le neki? Izpraševalci in izprašanci so se poznali še iz študija na učiteljskih. Bila bi vsekakor zanimiva anketa teh obojih o poteku, vtisu in zaključku lanskim jesenskimi poraznih praktičnih ali — nepraktičnih izpitov! Prava anketa bi morda od take predankete mnogo pridobila. Prepričan sem, da bi tako ugotovili potrebne korekture na obeh straneh ter bi že pred dosego spremembe sedanje izpitne odredbe v njenem okviru lahko marsikateri čeri izgladili, vrzeli izpolnili in nepotrebnosti odstranili. Za prvi hip bi morda že ta poskus bil — delna pridobitev!

V okviru gori predlaganega poskusa bi morda mogle izpitne komisije pristati na poročilo izprašanca o njegovem dvoletnem šolskem delovanju, bodisi, da ga poda ustno ali pismeno. Ze slišim: Od kod vzeti čas? Pri ugodnih rezultatih izpraševanca le v kratkih, pri dvomljivih v daljših izvajanjih markantnosti posameznih točk takega delovnega poročila!

Za delovna poročila se zavzemam že več let, ker bi po mojem mišljenju ta poročila mogla nadomestiti pisanje sedanjih tednic, ali jih vsaj v tej smeri preurediti. Prav tako

VSEBINA:

Stanovska častna razsodišča.

Vodstvo sekcije pri načelniku prosvetnega oddelka.

Praktični učiteljski izpiti in sorodni problemi.

Učiteljske menze po vaseh.

Dva jubileja.

Franu Gabršku.

Učiteljski pokret: Božični sestanek »Učiteljskega pokreta«.

LISTEK: Človeka nikar...!

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Kaj vse pišejo o učitelstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Ekskurzijški odsek. — Učiteljski pevski zbor Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

se že delj časa zavzemam za delovna poročila ob priliki nadzorovanj.

Ze l. 1935. sem pri zborovanju sreskega učiteljskega društva Maribor- levi breg o tej zadevi stavil, sicer presplošen, nepopoln, toda smiselno v glavnem odgovarjajoč predlog ter ga po sprejetju predložil istega leta naši banovinski skupščini. Glasil se je:

»Vsakoletne obširne šolske statistike naj bi se skrčile na minimum, a na njihovo mesto naj bi prišla ob sklepu šol. leta redna delovna poročila, v katerih naj bi učitelj priobčil ves nastavek, potek, ovire-okoliščine in sklep letnega razrednega dela s karakteristiko šolskega materiala. Tako letno delovno poročilo bi tvorilo važen objekt pri nadzorovanju in ocenjevanju učiteljevega šolskega dela.

V istem smislu naj se reformira tudi praktični učiteljski izpit! Za ta izpit naj bo predpisano posebno delovno poročilo, ki ga je izpraševalec zbiral vsa leta svojega šolskega delovanja pred polaganjem izpita in v katerem priobči:

1. vsa dobljena izkustva in vtise glede svojega prvega učnega in vzgojnega delovanja,

2. vse glede svoje nadaljnje izobrazbe.

Kdaj in kako naj bi za izpit izvršil pismeni izdelek tega delovnega poročila, ki naj bi tvorilo glavno učno-razgovorno in debatno snov med izpraševalno komisijo in polagateljem izpita, je stvar nadaljnega našega proučevanja, iz katerega naj bi sledile potem bistvene smernice.«

Priobčujem predlog, ki morda tudi kaj doprinese k zaželeni anketi. Ako bo ta realizirana, bo morala upoštevati tudi temeljito razpravo g. prof. Šiliha »Reforma učiteljske izobrazbe« (»Popotnik« 1935/36., št. 1.—2.).

Neverjetno mnogo sorodnih problemov se suče okoli praktičnih učiteljskih izpitov, n. pr. zajedniško delovanje učiteljskih zborov na šolah, medsebojne hospitacije in šolski obiski, redne in nemotene namestitve ter zaposlitve učiteljev začetnikov, izbira zares šolskih praktikov v praktično izpitno komisijo, izpit ali vsaj praktični nastop v izpraševančevem razredu, sorazmerje med teoretsko in praktično sposobnostjo radi ocene itd. Do podrobnosti bi prišli šele pri anketi. Zeleti bi bilo, da bi se za enkrat sprejela vsaj delovna poročila pri teh izpitih, kar bi bilo vsekakor izvedljivo.

Vsekakor pa moramo stremiti za tem, da dosežemo res praktično izvajanje »praktičnih« učiteljskih izpitov.

To pa bo doseženo šele tedaj, ko bo učitelstvo polagalo praktični učiteljski izpit pred komisijo v razredu, v katerem poučuje.

Vauda Mirko

Učiteljske menze po vaseh

Kje so vzroki raznih nesoglasij med požejskim učitelstvom? Rešitvi tega življenjsko važnega vprašanja bi morali v lastnem interesu posvetiti mnogo več pozornosti, da tako dosežemo z dobro voljo in odpravo negativnih vzrokov večjo medsebojno enotnost in soglasje.

Kdor je dalje časa opazoval in zasledoval razmere na raznih šolah, je najbrže s presečenjem ugotovil, da igra prehrana vaškega učiteljskega prav pogosto odločilno vlogo v harmoniji odn. disharmoniji posameznih učiteljskih zborov.

Z gospodarsko krizo se je posebno na deželi potencirala borba za pridobitev samskega učiteljskega na prehrano. Samo ob sebi umevno je, da v to borbo posegajo le vaški mogotci ter da revnejše prebivalstvo na vasi nima od tega nobenih dohodkov. Pa tudi učitelstvo radi te konkurenčne borbe nima nobenih koristi, cene za prehrano ostajajo na deželi slej kot prej višje kakor so za prehrano v mestu. Razen tega pa postaja učitelstvo vse prečesto žrtev raznih vaških spletkarjev in to predvsem tam, kjer je na hrani pri dveh ali celo večih hranodajalcih. Nevede in nehoti prihaja učitelstvo tako pod vpliv krajevnih mogotcev, ki poleg izkoriščanja zanašajo med učitelstvo nesoglasje, razdor, spore in

trenja. Niso neznani primeri, ko so se takšna trenja prav močno stopnjevala ter končno izvala zelo neprijetne posledice z različnimi neprilicami premestitvami.

Kako temu odpraviti? Edina rešitev je v gospodarski osamosvojitvi vaškega učiteljskega, v snovanju lastnih vaških učiteljskih menz. Seveda pride to v poštev le tam, kjer je na razpolago kuhinja ter po možnosti šolski vrt. — Vse samsko učiteljsko si skupno najame kuharico ter samo na podlagi demokratičnih principov določi jedilni list za teden dni naprej. Ob koncu meseca pa vsakdo odplača svoj del.

Takšne učiteljske menze so po svojem namenu slične nabavljalnemu zadrugam, ker onemogočajo gospodarsko izkoriščanje učiteljskega ter preprečujejo njegovo moralno od-

višnost od krajevnih mogotcev. Učiteljsko pa razen tega dobi možnost, da si prehrano z vsemi podrobnostmi uredi po lastnem okusu ter da si poleg tega še s stalnim dnevnim kontaktom najde prijetno tovariško razvedrilo in zabavo.

Ni to kak nerealen, fantastičen predlog, kajti v marsikateri vasi že obstajajo takšne menze, in kot je izkušnja pokazala, so se povsod zelo dobro obnesle. Prehrana učiteljske se je tako izboljšala in kar je posebno važno — pocenila. Na ta način so se povečali samostojnost, neodvisnost in zunanji ugled učiteljskega. Vse to pa je poleg resničnega tovarištva in družabnosti nujno potrebno pri vsakem pozitivnem delu, posebno pa pri vzgojnem.

Peš.

Dva jubileja

V božičnih praznikih sta obhajala v Mariboru dva naša odlična tovariša svoji šestdesetletnici, sta to tov. Ivan Tomažič, upokojeni šolski nadzornik, in tov. Ivan Lukman, upokojeni šolski upravljavec. Kakor sta njih rojstna dneva blizu skupaj, prvi je bil rojen 24. drugi pa 25. dec. 1876, tako je tudi njiju delovanje zelo slično.

Tov. Ivan Tomažič je služboval dolgo dobo let v Stari cesti pri Ljutomeru in v Mariboru na III. deški osnovni šoli, od leta 1925. je bil pa nadzornik za srez Maribor-levi breg. Ne le kot izborni učitelj, temveč tudi kot nadzornik se je odlikoval, bil je pa tudi iskren tovariš in svetovalec. Ni čudno, da je zavzemal radi tega tudi odlična mesta v učiteljskih društvih. Bil je dolgoletni predsednik Ljutomerskega in Mariborskega učiteljskega društva, a pred vojno je bil tudi tajnik Zveze štajerskih učiteljskih društev. Znan pa je tudi kot agilen naroden bорец. Bil je med ustanovitelji Ljutomerskega sokolskega društva, v katerem je mnogo let aktivno deloval. Po prihodu v Maribor je tukaj

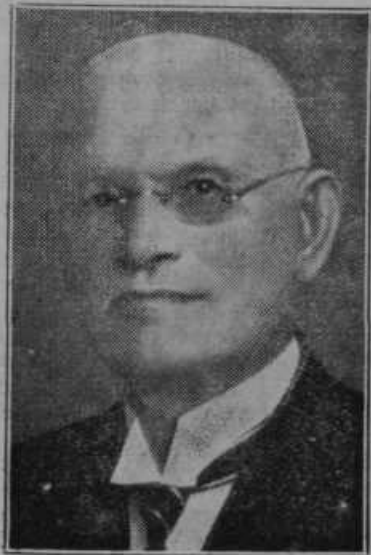
krepro pomagal v raznih društvih, posebno v C. M. D.

Tovariš Ivan Lukman pa je deloval dolgo dobo let v Šoštanju. Kot izborni gospodar se je udeleževal v najrazličnejših kmetijsko gospodarskih društvih. Poleg tega pa je bil več let načelnik v sokolskem društvu. Tudi na čitalnišnem odru je nastopal kot igralec in režiser. Po prihodu v Maribor je bil kmalu imenovan za upravitelja III. deške šole, kjer je deloval do upokojitve. Tudi tukaj društveno ne miruje. Bil je predsednik učiteljskega društva za Maribor-mesto, a tudi v drugih društvih se je aktivno udeleževal. Kljub svojim 6 križem še pridno igra odbojko in telovadi pri Sokolu. Kot gospodar vzorno vodi in pomaga na koloniji kraljice Marije na Pohorju.

Preobsežno bi bilo, ako bi hoteli opisati vsa dela obeh naših tovarišev. Še skromne vrstice naj bodo posvečene njihovima jubilejema z željo, da bi ostala še mnogo let čvrsta in zdrava.

-il.

† Franu Gabršku,

umrlemu višjemu šolskemu nadzorniku v pokoj, je izrekel na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu dne 18. januarja tov. Andrej Rape, banski šolski nadzornik v p., sledeče lepe besede v slovo:

Zalni zbor!

K počitku polagamo enega naših najboljših, najvztrajnejše delavni mož, ki so krasili življenje s svojimi deli sploh, posebno pa še duhovno življenje naše mladine v polpretekli dobi.

Dolga je bila pot pokojnika in utrudila ga je težka učiteljska hoja. Legel je v grob, da se odpočije, okoli nas pa vejejo kakor dihi spomini nanj.

Zmago Švajger:

Človeka nikar...!

(Iz zbirke: »Nenapisana kronika.«)

Tako je bilo in nič drugače. Vsi tisti, učitelji, ki bodo z besedo hoteli olepšati svoje življenje, bodo lagali, vsi tisti pa, ki bodo hoteli povečati svoje trpljenje, se bodo vedno prezgodaj rodili.

Učitelj Nerač je nekje v življenju, nekje na tisti strmi poti, kjer te gonijo in porivajo, kjer te hvalijo in opljuvajo, kjer ti plezajo na hrbet in s hrbta, srečal človeka.

Zdelo se mu je kot v prividu. Pa le za hip. Iz privida je rastla resnica. Spomin se je zaril v najbližjo preteklost, na ulico, na prve korake v samostojno življenje. Toliko, da ni bleknil:

»Nisi le ti? Za „cerberusa“ so te imenovali«

Človek se je zasmejal. Smeh je zakril »cerberusovo« obličje, zakril pa ni njegove duše, katere vražji sij je žarel v najbolj skritem kotičku levega očesa. Čez desno oko je rad povešal žmurko — baje tako, ker je eden njegovih slavnih prednikov imel tudi to navado.

To srečanje je bilo kratko. Na učitelja Nerača pa je napravilo globok vtis. Bil je pač mlad, tudi žmurke ni imel navade povešati, revež pač ni imel slavnih prednikov, in tako je siromak gledal kar z dvema očmi v ta božji svet. In to je bilo zanj usodno. Preveč je videl, toda to bi mu še bilo odpuščeno, toda siromak, imel je še to grdo napako, da je tudi preveč govoril. Za govorjenje brez slavnih prednikov pa ni pravega odpuščanja.

Tako se je učitelj Nerač že v zorni mladosti dokopal do globokega spoznanja: malo videti, še manj pa govoriti. Namesto v življenje, je obrnil pogled vase. Gledati je moral; rodil se je pač revež z dvema očmi.

In tako se mu je odprl nov, dotlej neznan svet. Videl je, da človek, v svojem idealizmu je sem pristeval vse vzgojitelje, živi prav za prav iz dveh življenj. Prvo te vodi do zunanje sveta in do zaračunavanja vseh vrst, ob vsaki priliki in času. Drugo, naši učeni duhoslovci bi mu rekli: notranje ali dušno življenje, pa je le njegova last, z edino napako, da človeka povsod spremlja in draži, če nima žmurke.

Hote ali nehoti, nočemo ga soditi, toda učitelj Nerač je postal radi takšnega gledanja na svet; dvoživka. Človeka bi streslo, že misel na dvoživko je grozna, biti dvoživka pa je vsekakor čudo, vsaj na tem svetu. Doslej so o dvoživkah govorile le pravljice, ki so imele nekoč resnično ozadje.

Vest za zunanji svet mu je postala mirna. Pripetilo se je celo, da so ga jeli hvaliti. Eden izmed velikih gospodov je ob neki priliki celo znil: »Učitelj Nerač, prerodili ste se, kdo bi si kaj takega o vas mislil? Le tako naprej!« Učitelj Nerač se je zahvalil kot se spodobi, pri tem pa, o joj, nadloge! Nekje notri, kjer ni izgovorov, ga je zbudilo, spomnil se je, da nima pravih žmurk in — pobegnil. Velikemu gospodu je kar ušlo: »Zopet se je prerodil. Vrag naj ga vzame! Prezgodaj sem ga pohvalil!«

Nič na svetu ni moglo priti učitelju Neraču tako do živega kot ta pohvala. Prvič v življenju je spoznal, da prav za prav ni tako težko priti do sreče. (Siromak je pozabil, da

zvenel zbor pevcev. In veselo mi je bilo ta krat ob srcu.

Glejte, kakor svetlo sonce in čarobni glasovi v cerkvi, tak je bil vsak dan življenja v domu tega moža, njegova srčna vez in ljubezen do otrok, njegova ljubezen do rojstnega kraja Holmca, ki ga je v pogovoru tako rad omenjal, do njegovih planink, do domovine, ki jo je tako ljubil, češ: sveta je domovina, blagoslovljena z delom in ljubeznijo, posvečena s trpljenjem in krvjo.

V jasnem večeru sem šel nekoč na hrib.

Učiteljski pokret Božični sestanek „Učiteljskega pokreta“

Dne 5. januarja t. l. se je zbralo v Reherjevi sobi Nabavljalne zadruge drž. nam. v Mariboru 60 članov »Učiteljskega pokreta«, da definitivno sprejmejo podrobnejši načrt za svoje bodoče delo. Predsednik mariborske delovne zajednice tov. Majhen je pozdravil vse navzoče.

V svojem kratkem nagovoru je poudaril, da Učiteljski pokret pri svojem delu

noče poudarjati nikakih svetovnonazorskih vprašanj.

Pokretašem je samo za stvarni študij. Mladi po mišljenju hočemo z delom opravičiti svoj obstoj, vendar je treba tu še ponovno poudariti, da v svoj krog ne vabimo samo onih, ki so mladi po letih, temveč vse, ki so mladi po mišljenju.

Nato je prevzel vodstvo sestanka preds. učit. dr. za Maribor. Po kratkih uvodnih besedah je podal besedo tov. Schwazu, ki je referiral o

potrebi in programu učiteljskega pokreta. Iz njegovega referata je tov. predsednik resumiral sledeče glavne misli:

1. Nujno nam je potrebna osamosvojitve od političnih strank in tesnejša naslonitev na stanovsko organizacijo.

2. Potreben je podrobnejši študij kraja, v katerem deluje učitelj, kajti le po temeljitem poznavanju gospodarskih prilik tistega kraja bo učitelj pravilno usmeril svoje šolsko in izvenšolsko delo.

3. Potrebni so ožji stiki med šolo in domom.

V debati se je ugotovilo, da so »Učiteljskemu pokretu« slične akcije zamrle prvenstveno zato, ker

1. so bili mnogi kolegi pod vplivom ideologij, ki so jih pri takem delu ovirale,

2. ker je učiteljske slabo pripravljalo bodoče učitelje za tako delo,

3. ker so vse akcije prišle od zgoraj in niso zrastle iz stvarnih potreb podeželja.

Nato se je debata razvila v pravcu organizacije dela pri študiju vasi. Poudarja se še enkrat, da je vsaka akcija pri delu v šoli in izven nje iluzorna, dokler ne poznamo naše vasi. Toda študij vasi ni edini namen »učiteljskega pokreta«. Dvigniti hoče tudi kulturni standard slovenskega učitelja.

Sele pri temeljitom poznavanju učiteljevega delovnega okoliša bo zrastle pred učiteljem pravi duševni lik slovenskega otroka. Organizacijo tega dela si je predstavljati sledeče:

a) V posameznih geografskih ali političnih edinicah se bodo našli ljudje, ki imajo voljo in sposobnost za delo v smislu programa »Učiteljskega pokreta«. To so krožki. (Lahko pa dela tudi kak posameznik.)

b) V večjih kulturnih centrih (Mariboru, Ljubljani itd.) se osnujejo delovne edince, ki usmerjajo vse delo na svojem področju in zbirajo izsledke krozkov.

V upravnem oziru naj obstajajo:

a) sreski odbori »Učiteljskega pokreta« pri sreskih društvih JUJ (ki pa niso povsod nujni),

Ves se je svetil v božji luči in to krasno žarenje je končno mirno ugasnilo.

Glejte, tako tiha, mirna in lepa je bila smrt višjega šol. nadzornika Frana Gabrška.

France Gabršek je v svoje življenje zapisal sam trajno svoja dela tako, da se nam kažejo in ni jih treba še posebej naštevati.

To in tak je bil mož, ki ga danes polagamo k počitku in ki mu beli dan pošilja zdaj zadnji pozdrav v tih pokoj.

France, počivaj sladko in mirno, saj do slej nisi poznal počitka! Pokoj Tvoji duši!

b) sekcijski odsek »Učit. pokreta« pri sekciji JUJ v Ljubljani kot najvišja upravna instanca.

Potrebno bi bilo, da se s programom pokreta čim bolj aktivizirajo sreska društva.

Sprejme se predlog, da naj se v sekcijski odsek kooptira vsakokratni predsednik mariborske delovne edince. Ker bo stroške za to nosila edinica, se predlog soglasno sprejme. — S tem je bil dopoldanski del sestanka končan.

Popoldne so udeleženci razpravljali o organizaciji tiska za »Učiteljski pokret«. Urednik »Učiteljskega tovariša« se strinja s splošno zahtevo, da se rubrika »Naš glas« preosnuje v »Učiteljski pokret«. Predlaga pa, da naj bi v rubriki »Učit. pokret« izhajala samo navodila za delo in razni izsledki, do katerih je pri tem delu prišlo. Članki, ki obravnavajo splošna stanovsko politična vprašanja, naj pridejo v splošni del lista. Ti naj se pošiljajo direktno njemu in ne uredniku rubrike, ker mu bo na ta način lažje preprečiti eventualna nesporazumjenja.

Ob koncu debate o tisku je dal predsednik na glasovanje sledeč sklep:

1. Sekcijo prosimo, da se otvori v »Učiteljskem tovarišu« rubrika »Učiteljski pokret«, v kateri se objavljajo vsi članki, ki so v zvezi s programom »Učiteljskega pokreta«.

2. Strinjamo se s tem, da se vsi stanovsko-politični članki splošne vsebine pošiljajo direktno uredniku »Učit. tovariša«.

Sklep je bil soglasno sprejet.

Nato je dobil besedo tovariš Mencej, ki je sestavil

podroben načrt za proučevanje vasi

in je referiral o njem. Načrt vsebuje poglavja o gospodarskem, socialnem, higienskem in kulturnem položaju vasi ter posebno poglavje za študiranje odnosov kmetke mladine do družbenih dogajanj. Uvodoma je referent dokazal potrebo zbiranja tega statističnega materiala. Drugi narodi imajo že zbrano in le zato se jim je posrečilo, da so svoje šolstvo, svoje učne načrte in svojo vzgojo lahko spravili v sklad z duhom časa. Vse tisto, kar je bilo pri nas storjenega v tem pravcu, je bilo samo kopiranje tujih vzorov in ni rodilo onih uspehov, ki smo si jih želeli, da bi lahko z drugimi narodi roko v roki šli v tempu sodobnega napredka. Ko bomo spoznali, kako stvarni položaj našega podeželja oblikuje duševno rast slovenskega otroka, nam bo tudi našo šolo in naše delo med narodom možno postaviti na realno osnovo. — Predavatelj je nato podrobneje razčlenil posamezne točke načrta ter podal nekaj važnejših pojasnil.

V debati je bilo ugotovljeno,

da bo po izdelanem programu lahko postaviti ustrezajoč učni načrt,

da je treba posredovati pri oblastih (finančni direkciji, banski upravi), da bodo člani imeli prost dostop do potrebnega materiala, in

da je treba načrtu dostaviti še posebno poglavje v industrijskih krajih ter točki o alkoholizmu in tujem prometu kot gospodarskih, socialnih in kulturnih problemih in točka o pripadnosti posestev z ozirom na narodnost. Ker bi nekateri tovariši hoteli imeti

Nerač govori dalje:

»Nekoč je mati pokrila s svojim telesom grob svojega sina ubijalca, da ga ne bi opljuvali njegovi sovražniki...« (Citat iz neobjavljene drame prijatelja.)

Iz družbe:

»Kaj le govoriš?«

»Danes pa.« Nerač je dobil prvotni glas, »danes pa je čas, ko rodna mati zataji svojega sina.«

Družba:

»Kaj le hočeš?«

»Tovariši, zdi se mi, da je trpljenje namesto ljubezni rodilo sovraštvo. Najvišji Učitelj je...«

Družba:

»Pijmo!«

Nerač:

»Prekleti, nič ne razumete! Tudi jaz ne. Do nedavna sem mislil, da je za zgodovino celjskih grofov najvažnejše, da so bili fevdalci in zatiralci našega kmeta, danes pa vem, da je važno le to, da so pili nekje daleč v družbi svojih kronanih gospodarjev baje prleško vino. To je zgodovina!«

Iz družbe:

»Kdo te je učil tako govoriti?«

Nerač (kot bi se pogrezal v zemljo):

»Mladost, tista strta mladost, ki je prišla do spoznanja: „Človeka nikar...“ —, če še kdo želi vzgojitelje!«

Nerač je omahnil. Vrišč družbe ga je prekril.

Drugi dan se je zopet zabubil.

Hotel je pač živeti — ta Nerač.

Dvoživka iz pravljic, ki imajo resnično ozadje, je stegovala zopet svoje pošastne šape...